Matti Högman 11.2.2016 POL-2016-1824

Eduskunta
Lakivaliokunta

Hallituksen esitys 1/2016 vp eduskunnalle laeiksi rikoslain 2 a ja 9 luvun muuttamisesta sekä pysäköinninvalvonnasta annetun lain 3 §:n muuttamisesta

Esityksen lähtökohdista

Hallituksen esityksessä ehdotetaan sakkojen rahamääriä korotettavaksi. Päiväsakkojen rahamäärät on tarkoitus korottaa noin kaksinkertaisiksi, pienin rahamäärä kuitenkin puolitoistakertaiseksi. Rikesakkojen rahamääriä on tarkoitus korottaa 2,5-kertaisiksi verrattuna syyskuuta 2015 edeltäneeseen tasoon. Myös yhteisösakkojen rahamääriä on tarkoitus korottaa.

Esityksen tavoitteena on perustelujen mukaan hallitusohjelman mukaisesti kasvattaa sakoista valtiolle saatavia tuloja korottamalla sakkojen rahamääriä. Tällaista lähtökohtaa ei voi pitää kannatettavana rikosoikeudellisen rangaistusjärjestelmän kehittämiselle. Rangaistusjärjestelmän tarkoituksena on rangaistavaksi säädetyn käyttäytymisen ehkäiseminen sekä toisaalta tällaisesta käyttäytymisestä aiheutuvien vahinkojen minimoiminen. Rankaisemisen oikeutus sekä kansalaisten että viranomaisten silmissä perustuu tähän lähtökohtaan ja muunlainen tavoitteenasettelu heikentää järjestelmän hyväksyttävyyttä, uskottavuutta ja vaikuttavuutta.

Sakkojen korotusten määristä

Sakkojen korottamiselle ei ole esitetty rikollisuustilanteesta johtuvia perusteluja. Mikäli kuitenkin sakkojen korottaminen katsotaan tarpeelliseksi valtiontaloudellisista syistä, voi esityksessä valittuja ratkaisuja sakkojen korottamiseksi pitää perusteltuina. Päiväsakkojen kaksinkertaistaminen siten, että minimipäiväsakkoa korotetaan 50 %, on esityksen perustelujen valossa ilman muuta parempi vaihtoehto kuin sakkojen kaavamainen kaksinkertaistaminen. Tärkeää on myös että rikesakkojen rahamääriä ei koroteta ainakaan enempää kuin 2,5-kertaisiksi verrattuna syyskuuta 2015 edeltäneeseen tasoon. Suurempi korotus johtaisi erityisesti ylinopeusrikkomusten suhteettoman ankaraan rankaisemiseen.

Rikesakkosummista säädettäessä tulisi harkita, että korkeintaan 10 km/h ylityksiä varten säädettäisiin oma alempi rikesakkosumma, joka olisi korkeintaan 140 euroa. Liikennevalvonnan uskottavuuden sekä oikeudenmukaisuuden kannalta on ongelmallista, että kaikki ylinopeudet välillä 0 - 15 km/h katsotaan sekä nykyisessä että esityksen mukaisessa mallissa rangaistusarvoltaan samanlaisiksi.

Liikennevalvonnan tehostamisesta

Esityksen perusteluissa mainittuja kustannustehokkaan automaattisen liikenteen kameravalvonnan lisäämistä ja liikennevalvonnan tehostamista yleensä on pidettävä kannatettavina tavoitteina. Toisin kuin sakkojen rahamäärien korottamisella, voidaan valvonnan tehostamisella perustellusti odottaa olevan myönteisiä vaikutuksia myös liikenneturvallisuuteen. Paranevan valvonnan taloudelliset vaikutukset ilmenevät siten paitsi sakkotulojen lisääntymisenä myös liikennevahingoista aiheutuvien kustannusten vähenemisenä. Lisäksi valvonnan tehostaminen ja kiinnijäämisriskin lisääminen ovat paremmin sopusoinnussa rikosoikeusjärjestelmälle asetettavien tavoitteiden kanssa.

Liikennevalvonnan tehostaminen ei ole mahdollista ilman tarvittavia voimavaroja. Automaattisen liikenteen kameravalvonnan lisääminen edellyttää kameralaitteiston lisäämistä sekä toisaalta nykyisen laitteiston uudistamista. Varsin pitkälle viedystä automaatiosta huolimatta myös liikenteen kameravalvonta vaatii henkilöstöresursseja. Poliisin kameravalvonta-autojen kustannustehokas käyttäminen vaatii poliisimiesten työpanosta, joka voimavarojen nykytilanteessa on vaikeasti käytettävissä tällaiseen tehtävään. Henkilöstövoimavaroja tullaan tarvitsemaan lisää myös Liikenneturvallisuuskeskukseen lisääntyvien ylinopeusrikkomusten käsittelemiseen, jotta esityksen mukaiset tavoitteet pystyttäisiin saavuttamaan. Lisäksi teknisiä ja toiminnallisia ratkaisuja edelleen kehittämällä voidaan parantaa entisestään liikennevalvonnan tuottavuutta. Kehitystyö vaatii kuitenkin itsessään voimavaroja sekä henkilöstön että teknisten laitteiden muodossa. Kustannustehokkaan liikennevalvonnan kehittämistyöhön tulisi siten myös osoittaa voimavaroja.

Huomionarvoista on että kustannustehokkaan automaattisen liikenteen kameravalvonnan lisäämisestä ja liikennevalvonnan tehostamisesta aiheutuvat kustannukset tulevat nopeasti katetuiksi lisääntyneillä sakkotuloilla sekä liikennevahingoista aiheutuvien kustannuksien vähentymisenä.

Lainsäädännön kehittäminen liikennevalvonnan tehostamiseksi

Esityksen perusteluissa on mainittu, että liikennevalvonnan tehostaminen ei edellytä lainsäädäntötoimia. Kustannustehokasta liikenteen kameravalvontaa olisi kuitenkin mahdollista kehittää myös vähäisellä lainsäädäntömuutoksella laajentamalla ehdollisen rikesakkomenettelyn soveltamisalaa.

Nykytilassa rikesakkomenettelystä annetun lain (66/1983) 2 a luvussa tarkoitettua ehdollista rikesakkomenettelyä voidaan soveltaa ainoastaan ylinopeusrikkomuksiin sekä linja-auto- tai raitiovaunukaistan liikennemerkkien vastaiseen käyttämiseen. Automaattista liikenteen kameravalvontaa voitaisiin tehostaa merkittävästi laajentamalla ehdollisen rikesakon soveltamisala koskemaan jo nyt automaattisella liikennevalvonnalla valvottavan punaisen liikennevalon noudattamatta jättämistä sekä muun muassa turvavyön käyttämättä jättämistä, matkapuhelimen käyttöä ajon aikana sekä katsastamattoman ajoneuvon käyttämistä liikenteessä.